

Małgorzata Porazińska-Bychto*

UWARUNKOWANIA ZMIAN WYSOKOŚCI WYNAGRODZENIA W POLSCE W LATACH 1989-2022

1. Wprowadzenie

Zmiany, które znacząco wpłynęły na wynagrodzenia pracowników w Polsce, zaczęły się po 1989 roku. Był to okres, w którym rozpoczęła się przebudowa systemu gospodarczego w Polsce. Nastąpił stopniowy proces zastąpienia gospodarki socjalistycznej gospodarką wolnorynkową. Wzrastała liczba prywatnych jednostek gospodarczych, z jednoczesną likwidacją państwowych przedsiębiorstw. Rosło bezrobocie i inflacja. Państwo polskie musiało wprowadzić zmiany pozwalające wyprowadzić budżet kraju z głębokiego kryzysu. Zastosowano rozwiązania, które całkowicie przemodelowały system naliczania i wypłacania wynagrodzeń oraz system emerytalny w Polsce.

Celem niniejszego artykułu jest identyfikacja czynników wpływających na minimalne wynagrodzenie netto pracownika od 1989 roku do 2022 roku.

Zakres czasowy przyjęty do analizy wynikał z tego, że od 1991 roku wynagrodzenie brutto, określane w umowie o pracę, było równe wynagrodzeniu wypłacanemu pracownikowi (w artykule pominięto potrącenia dobrowolne dokonywane z wynagrodzenia pracownika). Na początku 1992 roku, w wyniku zmian systemowych, powstało pojęcie klina podatkowego lub inaczej klina płacowego, definiowanego jako różnica w wynagrodzeniu między całkowitymi kosztami pracodawcy a wynagrodzeniem netto pracownika. Z punktu widzenia różnych uczestników rynku pracy, zmiana wartości procentowej klina podatkowego realizuje sprzeczne interesy uczestników rynku pracy. Państwo, jako forma organizacji społeczeństwa na określonym terytorium, będzie zainteresowane wzrostem podstawy naliczania klina podatkowego oraz jego wartością, gdyż sam wzrost wartości składowych będzie korzystnie wpływał na dochody budżetu państwa, poprzez zwiększony wpływ danin publiczno-prawnych oraz, przy niezmienio-

* mgr inż. Małgorzata Porazińska-Bychto, Szkoła Doktorska Politechniki Koszalińskiej.

nych kryteriach, może wpływać na zmniejszenie kosztów związanych z transferami socjalnymi dla najuboższych. Drugim uczestnikiem rynku pracy jest przedsiębiorca. On nie jest zainteresowany ani zwiększaniem minimalnego wynagrodzenia ani zwiększaniem wielkości procentowej klina podatkowego. Zwiększenie kosztów pracy powoduje zmniejszenie możliwości konkurencyjnych przedsiębiorcy na rynku. Pracownik, jako trzeci uczestnik rynku pracy, jest zainteresowany zwiększaniem minimalnego wynagrodzenia i obniżaniem klina podatkowego, aby w efekcie końcowym więcej środków pieniężnych trafiło do jego domowego budżetu. Rolą państwa jest takie wyważenie wysokości minimalnego wynagrodzenia i wysokości procentowej klina podatkowego, aby z jednej strony zwiększać dochody budżetu państwa oraz pracownika, a z drugiej, by nie powodować nadmiernego obciążenia przedsiębiorców oraz nie zwiększać bezrobocia i tzw. szarej strefy.

Do rozwiązań systemowych, mających wpływ na wielkość klina podatkowego dotyczącego wynagrodzeń osób zatrudnionych na podstawie umów o pracę i osiągających minimalne wynagrodzenie w Polsce, należą regulacje prawne dotyczące wysokości składek na ubezpieczenia społeczne¹, składki na ubezpieczenia zdrowotne² oraz ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych³.

W pierwszej części artykułu przedstawiono sytuację gospodarczą w Polsce w 1989 roku oraz omówiono skutki następujących w czasie zmian przepisów prawnych, które spowodowały ewolucję sposobu naliczania wynagrodzenia na przykładzie płacy minimalnej. W dalszej części przedstawiono zmiany wartości wynagrodzenia netto jako skutek wprowadzonych zmian przepisów dotyczących obciążeń publiczno-prawnych. W zakończeniu podsumowano, jakie czynniki na przestrzeni lat 1989-2022 wpłynęły na zmianę udziału wynagrodzenia netto w wynagrodzeniu brutto pracownika.

2. Uwarunkowania gospodarcze w Polsce po 1989 roku

Po wydarzeniach 1989 roku kończył się w Polsce czas gospodarki socjalistycznej. Jednak nie był to moment zmian w sposobie wyliczania wynagrodzenia. Zmiany w naliczaniu wynagrodzeń pracowników następowały stopniowo, analogicznie do zmian przepisów prawnych w zakresie podatku dochodowego od osób

¹ Ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 1998 nr 137 poz. 887 art. 16 i 22 z późniejszymi zmianami).

² Ustawa z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych (Dz.U. 2004 nr 210 poz. 2135 art. 79 z późniejszymi zmianami).

³ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity Dz.U. 2022 poz. 2647 z późniejszymi zmianami).

fizycznych, ubezpieczeń społecznych czy ubezpieczenia zdrowotnego. Przełomowym okresem w historii podatku dochodowego od osób fizycznych w Polsce był 1992 rok, w którym powrócono do indywidualnego opodatkowania dochodów obywateli. Po II wojnie światowej i zmianie ustroju w Polsce zniesiono zasadę równości wobec prawa i powszechnością opodatkowania. Zerwano z ordynacją podatkową ustanowioną w dwudziestoleciu międzywojennym oraz przekazano z sejmu do rządu prawo stanowienia o podatkach. Rząd, na podstawie dekretów z mocą ustawy, ustanowił prawo podatkowe. Zmiany w prawie podatkowym zaczęły się wraz z powołaniem instytucji: Naczelnego Sądu Administracyjnego⁴, Rzecznika Praw Obywatelskich⁵ oraz Trybunałów: Konstytucyjnego⁶ i Stanu⁷. W latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia uchwalono w Polsce dwa akty prawne, które porządkowały system podatkowy. Były to: ustawa o zobowiązaniach podatkowych⁸ oraz ustawa o działalności gospodarczej⁹. Oba te akty prawne przywracały zakaz stanowienia o podatkach inaczej, jak poprzez ustawę oraz nakazały ustawodawcy, by przy tworzeniu prawa podatkowego, kierować się zasadą równości podatników wobec prawa.

Do 1 stycznia 1999 roku, czyli do momentu wejścia w życie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych z dnia 26 lipca 1991 r.¹⁰, podatki od wynagrodzeń opłacał najczęściej uspołeczniony przedsiębiorca. Nie naliczał on zaliczki każdemu z pracowników, tylko rozliczał się z państwem z podatku od płac (20% funduszu płac danego przedsiębiorstwa). Poza tym podatkiem funkcjonował podatek wyrównawczy. Był to podatek indywidualny od wynagrodzeń ponad limit określany przez Ministra Finansów, opłacany powyżej limitu stawką progresywną 10-50%. Kolejnym podatkiem był podatek od ponadnormatywnych

⁴ Ustawa z 31 stycznia 1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 1980 r. nr 4 poz. 8).

⁵ Ustawa z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 1987 r. nr 21 poz. 123) oraz Uchwała Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 19 listopada 1987 r. w sprawie powołania Rzecznika Praw Obywatelskich (Monitor Polski z 1987 r. nr 34 poz. 293).

⁶ Ustanowiony ustawą z 26 marca 1982 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. 1982 r. nr 11 poz. 83), funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego uregulowano w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym z dnia 29 kwietnia 1985 (Dz.U. z 1985 r. nr 22, poz. 98).

⁷ Ustawa z 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz.U. 1982 r. nr 11 poz. 84)

⁸ Ustawa z 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych (Dz.U. 1980 r. nr 27 poz. 111).

⁹ Ustawa z 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. 1988 r. nr 41 poz. 324).

¹⁰ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 1991 r. nr 80 poz. 350) obowiązująca od 1 stycznia 1992 r.

wypłat wynagrodzeń (PPWW)¹¹, który również obciążał zysk przedsiębiorcy uspołecznionego. Liczony był od przekroczenia dopuszczalnego wzrostu płac lub wypłat z funduszu nagród i premii.

Powodem przyspieszenia zmian podatkowych w Polsce był kryzys finansów publicznych najdotkliwiej odczuwany w 1991 roku, który bardzo uszczuplił dochody budżetu państwa opierające się na podatkach bezpośrednich z przedsiębiorstw¹². Ustawa o podatku dochodowym z 26 lipca 1991 r. miała to radykalnie zmienić. Zlikwidowano między innymi podatek od płac i podatek wyrównawczy, a wprowadzono podatek pośredni, opłacany przez podatnika jako osobę fizyczną ze źródeł przychodów określonych w art. 10 ustawy¹³. Od tego czasu, każda osoba fizyczna osiągająca przychody podlegające opodatkowaniu, na podstawie ustawy, składa corocznie zeznanie podatkowe określające przychody, koszty uzyskania przychodów i wartość podatku uiszczaną na rzecz budżetu państwa.

1992 rok był przełomowy w historii podatku dochodowego od osób fizycznych, a 1999 rok był przełomowy w historii ubezpieczeń społecznych. Zmiany ustrojowe zapoczątkowane w Polsce w 1989 roku spowodowały nagły wzrost bezrobocia oraz hiperinflację. Na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia hiperinflacja w Polsce sięgała 351,1% w 1989 roku, 685,8% w 1990 roku czy 170,3% w 1991 roku¹⁴ liczonej rok do roku. Nastąpił również ogromny wzrost bezrobocia, zjawiska nieznanego dotąd w PRL-u, a w 1994 roku sięgającego nawet 16,9%¹⁵. Na rynku pojawiały się nowe podmioty gospodarcze, co zwiększało liczbę podmiotów do obsługi przez Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (FUS), zaś wzrastające bezrobocie powodowało zwiększony napływ osób

¹¹ Podatek od ponadnormatywnych wypłat wynagrodzeń potocznie zwany popiwkiem wprowadzony w 1984 roku jako wpłaty na Państwowy Fundusz Aktywizacji Zawodowej (Dz.U. 1983 r. nr 75 poz. 334), zniesiony w latach 1991-1994.

¹² Szlęzak-Matusiewicz J., Cele reformy opodatkowania dochodów osobistych. *Studia Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu*, (2008)I(14).

¹³ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 1991 r. nr 80 poz. 350).

¹⁴ Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Ceny. Handel / Wskaźniki cen / Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (pot. inflacja) / Roczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych od 1950 roku ([https://stst.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskaxniki -cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja/roczne-wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych/](https://stst.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja/roczne-wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych/)) stan z dnia 5 lutego 2023 r.

¹⁵ Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Rynek pracy / Bezrobocie rejestrowane / Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 1990-2022 (<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1991-2022,4,4.html>) stan na 5 lutego 2023 r.

fizycznych jako beneficjentów FUS. Aby złagodzić skutki bezrobocia, wprowadzono wcześniejsze emerytury. W pierwszej połowie lat 90. ubiegłego stulecia, 40% emerytów zarejestrowanych w FUS, to osoby przechodzące na wcześniejsze emerytury, z uwagi na likwidację miejsc pracy. Powszechny wiek emerytalny wynoszący 65 lat dla mężczyzn i 60 lat dla kobiet był podstawą do przejścia na emeryturę niewielu pracowników. W 1994 roku przeciętny wiek mężczyzny emeryta wynosił 59 lat, zaś kobiety 55 lat. Coraz bardziej zmniejszały się zasoby osób pracujących, wzrastało bezrobocie oraz wzrastała liczba osób pobierających świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przed 1999 rokiem FUS był finansowany ze składek opłacanych przez pracodawców (w 1981 roku było to 15,5% wypłat na wynagrodzenia, w 1989 roku – 38%, w 1986 roku i 1992 roku – 43% oraz w 1994 roku – 45%¹⁶) oraz z dotacji z budżetu państwa. Dalsze podnoszenie składek pracodawcom nie było możliwe. W 1998 roku przygotowano pakiet czterech wielkich reform, obowiązujących od 1 stycznia 1999 roku, w skład których weszły: reforma administracji terenowej, reforma edukacji, reforma ubezpieczeń społecznych oraz nowe przepisy dotyczące ubezpieczenia zdrowotnego.

W ramach wielkiej reformy ubezpieczeń emerytalnych wyodrębniono trzy filary źródeł finansowania przyszłych emerytur. Pierwszy filar to obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowe, które zostały zdefiniowane w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych¹⁷ oraz prawo do tych świadczeń i sposobach ich wypłaty zdefiniowanych w ustawie o emeryturach i rentach wypłacanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹⁸. Ustawy objęły pracowników i inne osoby otrzymujące dochody, (poza grupami szczególnymi, takimi jak: rolnicy, żołnierze, sędziowie i prokuratorzy, duchowni, twórcy i osoby prowadzące działalność gospodarczą), a ich założenia były następujące:

- powstał obowiązek zgłaszania i ewidencjonowania każdego ubezpieczonego,
- ewidencji podlegali nie tylko sami ubezpieczeni, ale także przychody z pracy objęte składkami, które to składki podzielone są na określone fundusze,
- wprowadzono rejestrację przebiegu ubezpieczenia,
- wprowadzono indywidualne konta emerytalne dla osób ubezpieczonych, co spowodowało zmiany w sposobie naliczania emerytur,

¹⁶ Rodzinka J., Hady J., Hospod E., *Przyczyny wprowadzenia reformy systemu emerytalnego w Polsce*, 2007 Kwartalnik, e-Finanse nr 3: 1-7.

¹⁷ Ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 1998 r. nr 137 poz. 887).

¹⁸ Ustawa z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 1998 r. nr 162 poz. 1118).

- wprowadzono pojęcie kapitału początkowego, który to kapitał został ustalony na podstawie wynagrodzeń z lat poprzedzających 1999 rok, od których pracodawcy opłacali łączną składkę na FUS,
- wprowadzono podział na fundusze i ustalono podział finansowania składek na pracodawcę i pracownika,
- wprowadzono roczne ograniczanie podstawy naliczania składek emerytalno-rentowych do poziomu 30-krotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce,
- powstał Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) na bazie dotychczasowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych otrzymując osobowość prawną.

Od 1 stycznia 1999 roku pracodawcy zostali zobowiązani przez ustawodawcę do podniesienia wynagrodzeń pracownikom o równowartość składek ZUS, potrącanych z wynagrodzenia pracownika, w ramach tzw. ubruttowienia¹⁹.

Filary: drugi i trzeci reformy emerytalnej powstały w celu uzupełnienia wysokości świadczeń otrzymywanych w ramach pierwszego filaru. Podstawową różnicę pomiędzy filarami stanowiła przynależność do obu filarów. Obowiązkiem uczestnictwa w drugim filarze zostały objęte osoby urodzone po 1968 roku, zaś osoby urodzone w latach 1949-1968 mogły przystąpić do drugiego filaru dobrowolnie. Działalność obu filarów oparto o ustawę o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych²⁰, zaś trzeci filar dodatkowo oparto o ustawę o pracowniczych programach emerytalnych²¹, która regulowała tworzenie, funkcjonowanie, formę oraz postanowienia umów pracowniczych programów emerytalnych.

Od strony instytucjonalnej, za system emerytalny w odniesieniu do poszczególnych filarów, odpowiadały:

- pierwszy filar (obowiązkowy) to indywidualne konto w ZUS,
- drugi filar (obowiązkowy dla osób urodzonych po 1968 roku) to subkonto w ZUS i rachunek w Otwartych Funduszach Emerytalnych,
- trzeci filar (dobrowolny) to Indywidualne Konta Emerytalne (IKE), Indywidualne Konta Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE), Pracownicze Plany Emerytalne (PPE) oraz Pracownicze Plany Kapitałowe (PPK opisane w dalszej części artykułu).

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 14 grudnia 1998 r. w sprawie sposobu przeliczania przychodu w związku z wprowadzeniem obowiązku opłacania składki na ubezpieczenia społeczne przez ubezpieczonych (Dz.U. 1998 r. nr 153 poz. 1006).

²⁰ Ustawa z 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz.U. 1997 r. nr 139 poz. 934 z późniejszymi zmianami).

²¹ Ustawa z 22 sierpnia 1997 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz.U. 1997 r. nr 139 poz. 932 z późniejszymi zmianami).

W badaniach, których wyniki zaprezentowano w artykule, skoncentrowano się na przynależności pracowników do poszczególnych filarów systemu emerytalnego mających wpływ na wysokość ich wynagrodzenia netto.

Kolejną regulacją wprowadzoną w ramach czterech reform 1999 roku, była ustawa nowelizująca ustawę o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym z 1997 roku²². Była to ustawa o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz o zmianie niektórych ustaw²³. Do końca 1998 roku opieka zdrowotna była finansowana z budżetu krajowego. Aby zdjąć z państwa ciężar dotyczący finansowania leczenia obywateli, w ramach reformy służby zdrowia wprowadzono 17 Kas Chorych (16 regionalnych zgodnie z nowym podziałem administracyjnym i jedną kasę branżową dla wojska i policji). W ramach reformy, publiczne ośrodki zdrowia przekształcono w zakłady opieki zdrowotnej, które podpisywały kontrakty na leczenie obywateli z Regionalnymi Kasami Chorych oraz wprowadzono instytucję lekarza rodzinnego. Kasy Chorych zostały powołane do gromadzenia środków finansowych, zarządzania nimi oraz podpisywania umów ze świadczeniodawcami. Kasy Chorych nie mogły prowadzić działalności gospodarczej, ani generować zysków. Nie mogły też być w jakikolwiek sposób związane z zakładami opieki zdrowotnej. Powstałe zakłady opieki zdrowotnej stały się przedsiębiorstwami zarządzanymi przez menedżerów. Celem reformy było to, by najlepsze placówki lecznicze otrzymywały więcej pieniędzy. Finansowanie działalności zakładów opieki zdrowotnej pochodziło z trzech źródeł: z budżetu państwa (np. transplantacje były i są finansowane z budżetu Ministerstwa Zdrowia), od ubezpieczonych z ich składek odprowadzanych do Regionalnych Kas Chorych oraz od firm ubezpieczeniowych z ubezpieczeń prywatnych, które były przeznaczane na sfinansowanie kosztów procedur medycznych niefundowanego w ramach ubezpieczenia zdrowotnego. Z punktu widzenia pracownika, najważniejszą zmianą było wprowadzenie obciążenia przychodu z tytułu wynagrodzeń w postaci składki zdrowotnej, jako składnika mającego wpływ na wynagrodzenie netto. Początkowo składka zdrowotna wynosiła 7,5 % podstawy naliczenia i była potrącana z zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych. Ustawa ta została zastąpiona ustawą z 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych²⁴.

²² Ustawa z 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz.U. 1997 r. nr 28 poz. 152 i 153).

²³ Ustawa z 18 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. 1998 r. nr 117 poz. 756).

²⁴ Ustawa z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2004 r. nr 210 poz. 2135) z późniejszymi zmianami).

W trakcie wdrażania ustaw zmieniających system podatkowy oraz system emerytalny w Polsce nastąpiła również zmiana sposobu ustalania minimalnego wynagrodzenia. Do 2002 roku minimalne wynagrodzenie było ustalane na podstawie art. 77⁴ pkt 1 Kodeksu pracy²⁵. Minimalne wynagrodzenie ustalał Minister Pracy i Polityki Społecznej w drodze rozporządzenia²⁶. W 2002 roku powstał rządowy projekt ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz o zmianie niektórych ustaw. Projekt zakładał ustawowe zapewnienie realnej wartości minimalnego wynagrodzenia oraz sposób ustalania tego wynagrodzenia. Od wejścia w życie ustawy²⁷ minimalne wynagrodzenie ustalano w drodze negocjacji na forum Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych. W 2015 roku uchwalono ustawę o Radzie Dialogu Społecznego²⁸, na podstawie której Rada Dialogu Społecznego zastąpiła wcześniejszą komisję do spraw społeczno-gospodarczych. W skład rady, jako forum trójstronnej współpracy, weszli przedstawiciele pracowników, pracodawców oraz rządu. Obecnie celem rady jest dbałość o zapewnienie warunków rozwoju społeczno-gospodarczego, zwiększenie konkurencyjności polskich firm na rynkach gospodarczych oraz poprawnych stosunków między uczestnikami rynku pracy w zakresie zatrudnienia. W 2016 roku z inicjatywy rządu zmieniono ustawę o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw. Wprowadzono minimalną stawkę godzinową dla osób pracujących na podstawie umów zleceń oraz umów o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego²⁹. Od tego czasu wysokość stawki minimalnej za godzinę pracy oraz stawkę miesięczną minimalnego wynagrodzenia ogłasza Rada Ministrów w drodze rozporządzenia³⁰.

²⁵ Ustawa z 26 czerwca 1974 Kodeks pracy (Dz.U. 1974 r. nr 24 poz. 141 z późniejszymi zmianami).

²⁶ Ostatnie rozporządzenie w sprawie zmiany minimalnego wynagrodzenia to Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników (Dz.U. 2000 r. nr 121 poz. 1308).

²⁷ Ustawa z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. 2002 r. nr 200 poz. 1679 z późniejszymi zmianami).

²⁸ Ustawa z 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz.U. 2015 r. poz. 1240 z późniejszymi zmianami).

²⁹ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. 1964 r. nr 16 poz. 93 z późniejszymi zmianami) art. 750.

³⁰ Ostatnie Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2022 r. dotyczące minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2023 r. (Dz.U. 2022 r. poz. 1952).

Kolejnym czynnikiem, mającym wpływ na wysokość wynagrodzenia netto w Polsce, było wprowadzenie w 2018 roku ustawy o Pracowniczych Planach Kapitałowych³¹. Ustawa miała realizować cele zawarte w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju w zakresie utworzenia dobrowolnych Pracowniczych Planów Kapitałowych (PPK). Celem tej ustawy było zapewnianie środków uzupełniających wysokość przyszłej emerytury obywatela, w dobie kryzysu demograficznego, przed jakim staje Polska. Od czasu wprowadzenia reformy emerytalnej w 1999 roku emerytura jest kapitałowa, tzn. wartość środków zgromadzonych przez obywatela na indywidualnym koncie emerytalnym jest co roku waloryzowana, a w momencie osiągnięcia wieku emerytalnego i chęci przejścia na emeryturę, wysokość zgromadzonych środków jest dzielona przez współczynnik – tzw. średnią długość trwania dożycia, ogłaszana co roku na przełomie pierwszego i drugiego kwartału. Ustawa o Pracowniczych Planach Kapitałowych³² weszła w życie 1 stycznia 2019 r. Założeniem tej ustawy była solidarność gromadzenia środków przez pracownika i pracodawcę na specjalnych kontach, zarządzanych przez instytucję finansową. Obecnie na rynku jest 18 instytucji finansowych, z których pracodawca wybiera jeden podmiot, który jego zdaniem, najlepiej będzie zarządzał środkami zgromadzonymi na rachunkach poszczególnych pracowników. Do PPK pracownicy oraz osoby współpracujące, w wieku do 55. roku życia, zapisywani są obligatoryjnie z możliwością rezygnacji. Pracownicy i zleceniobiorcy, którzy nie rezygnują z PPK, mają potrącaną składkę na PPK obowiązkową w wysokości 2%, z możliwością rozszerzenia jej dobrowolnie do 4% podstawy naliczenia składek ZUS. Pracodawca, z własnych środków, dopłaca każdemu uczestnikowi składkę obowiązkową w wysokości 1,5%, z możliwością rozszerzenia jej do 4%, jako składkę dobrowolną, liczoną od tej samej podstawy. Każdy uczestnik PPK otrzymuje także dofinansowanie państwa do zgromadzonych składek w postaci jednorazowej wpłaty powitalnej 250,00 zł, po trzech miesiącach uczestnictwa w PPK oraz coroczną dopłatę w wysokości 240,00 zł, po spełnieniu warunku wpłaty do funduszu kwoty 3,5% sześciokrotności minimalnego wynagrodzenia w roku.

³¹ Ustawa o Pracowniczych Planach Kapitałowych z dnia 4 października 2018 r. (Dz.U. 2018 r. poz. 2215).

³² Jak wyżej.

3. Wynagrodzenie netto jako skutek rozwiązań systemowych w zakresie ubezpieczeń społecznych, zdrowotnych, PPK i podatku dochodowego od osób fizycznych

Analiza literatury, w tym aktów prawnych, pozwoliła ustalić wpływ poszczególnych czynników na wielkość różnicy pomiędzy wynagrodzeniem brutto i netto pracownika oraz pomiędzy wynagrodzeniem brutto a całkowitym kosztem zatrudnienia pracownika, nie wliczając do kosztów zatrudnienia pozapłacowych składników ponoszonych przez pracodawcę. W tabeli nr 1 przedstawiono procentową wysokość każdego składnika wynagrodzenia, przy czym wielkość składki zdrowotnej została przedstawiona tylko w części finansowanej przez pracownika. Składka zdrowotna, na przestrzeni analizowanego okresu, finansowana była z dwóch źródeł. Część składki zdrowotnej w wymiarze 7,5% w 1999 roku, a 7,75% w latach następnych do początku 2022 roku finansowane było z zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych, na podstawie art. 27b³³ ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych i wysokość składników została celowo pominięta w tabeli, gdyż zawyżałoby to wysokość klina podatkowego. Druga część składki finansowana była z przychodu pracownika. W 2003 roku ta część składki wynosiła 0,25% podstawy naliczania składki i wzrastała co roku o 0,25%, by w 2007 roku osiągnąć wartość 1,25% i w tym kształcie pozostać do końca 2021 roku. Wtedy to wprowadzono zmianę ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych zwaną „Polski Ład”³⁴. W tabeli nie uwzględniono wysokości kwoty wolnej od podatku i kosztów uzyskania przychodu, co również wpływałoby na zmianę stawki procentowej zaliczki na podatek dochodowy.

W tabeli 1 zaznaczono pogrubioną czcionką wartości liczbowe dotyczące obciążeń przychodu z tytułu wynagrodzeń związane z wprowadzeniem poszczególnych ustaw i zmian w przepisach dotyczących naliczania wynagrodzeń netto pracowników. W 1992 roku weszła w życie ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych i pojawia się pierwsza składowa klina podatkowego. W 1999 roku w ramach czterech reform wprowadzonych w Polsce zaczęły obowiązywać: ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, które uzupełniają klin podatkowy o następne składowe obciążenia wynagrodzeń.

³³ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 1991 r. nr 80 poz. 350 z późniejszymi zmianami) obowiązująca do 31 grudnia 2021 r.

³⁴ Ustawa z 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw art. 1 ust 48 str. 28 (Dz.U. z dnia 23 listopada 2021 r. poz. 2105).

Tabela 1. Zestawienie wielkości procentowych poszczególnych składowych wpływających na wielkość klina podatkowego w analizowanym okresie

rok	obciążenia po stronie pracownika						obciążenia po stronie pracodawcy					
	emerytalna	rentowa	chorobowa	zdrowotna potrącana z przychodu pracownika	zaliczka na pdof	składka obowiązkowa PPK	emerytalna	rentowa	wypadkowa	Fundusz Pracy	Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	składka obowiązkowa PPK
1989	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1990	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1991	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1992	0,00	0,00	0,00	0,00	20,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1993	0,00	0,00	0,00	0,00	20,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1994	0,00	0,00	0,00	0,00	21,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1995	0,00	0,00	0,00	0,00	21,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1996	0,00	0,00	0,00	0,00	21,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1997	0,00	0,00	0,00	0,00	20,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1998	0,00	0,00	0,00	0,00	19,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1999	9,76	6,50	2,45	0,00	19,00	0,00	9,76	6,50	1,62	2,45	0,10	0,00
2000	9,76	6,50	2,45	0,00	19,00	0,00	9,76	6,50	1,62	2,45	0,10	0,00
2001	9,76	6,50	2,45	0,00	19,00	0,00	9,76	6,50	1,62	2,45	0,10	0,00
2002	9,76	6,50	2,45	0,00	19,00	0,00	9,76	6,50	1,62	2,45	0,10	0,00
2003	9,76	6,50	2,45	0,25	19,00	0,00	9,76	6,50	1,93	2,45	0,10	0,00
2004	9,76	6,50	2,45	0,50	19,00	0,00	9,76	6,50	1,93	2,45	0,10	0,00
2005	9,76	6,50	2,45	0,75	19,00	0,00	9,76	6,50	1,93	2,45	0,10	0,00
2006	9,76	6,50	2,45	1,00	19,00	0,00	9,76	6,50	1,83	2,45	0,10	0,00
2007	9,76	3,50	2,45	1,25	19,00	0,00	9,76	6,50	1,80	2,45	0,10	0,00
2008	9,76	1,50	2,45	1,25	19,00	0,00	9,76	4,50	1,80	2,45	0,10	0,00
2009	9,76	1,50	2,45	1,25	18,00	0,00	9,76	4,50	1,70	2,45	0,10	0,00
2010	9,76	1,50	2,45	1,25	18,00	0,00	9,76	4,50	1,67	2,45	0,10	0,00
2011	9,76	1,50	2,45	1,25	18,00	0,00	9,76	4,50	1,67	2,45	0,10	0,00
2012	9,76	1,50	2,45	1,25	18,00	0,00	9,76	6,50	1,87	2,45	0,10	0,00
2013	9,76	1,50	2,45	1,25	18,00	0,00	9,76	6,50	1,93	2,45	0,10	0,00
2014	9,76	1,50	2,45	1,25	18,00	0,00	9,76	6,50	1,93	2,45	0,10	0,00
2015	9,76	1,50	2,45	1,25	18,00	0,00	9,76	6,50	1,83	2,45	0,10	0,00
2016	9,76	1,50	2,45	1,25	18,00	0,00	9,76	6,50	1,80	2,45	0,10	0,00
2017	9,76	1,50	2,45	1,25	18,00	0,00	9,76	6,50	1,80	2,45	0,10	0,00
2018	9,76	1,50	2,45	1,25	18,00	0,00	9,76	6,50	1,70	2,45	0,10	0,00
2019	9,76	1,50	2,45	1,25	17,75	2,00	9,76	6,50	1,67	2,45	0,10	1,50
2020	9,76	1,50	2,45	1,25	17,00	2,00	9,76	6,50	1,67	2,45	0,10	1,50
2021	9,76	1,50	2,45	1,25	17,00	2,00	9,76	6,50	1,67	2,45	0,10	1,50
2022	9,76	1,50	2,45	9,00	12,00	2,00	9,76	6,50	1,67	2,45	0,10	1,50

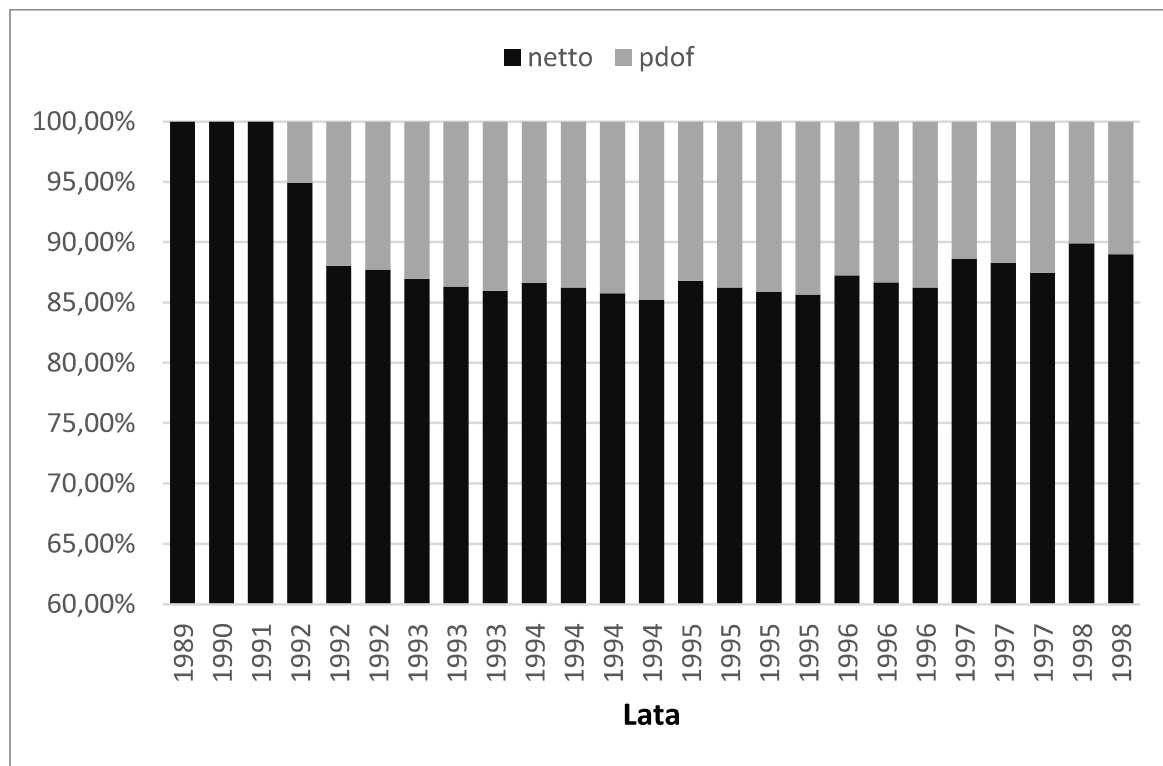
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS³⁵ i danych podatkowych³⁶.

Ostatnim składnikiem (na koniec 2022 roku) klina podatkowego jest składka współdzielona pomiędzy pracownika i pracodawcę, a dotycząca Pracowniczych Planów Kapitałowych³⁷. O potrącaniu składki i odprowadzaniu jej do instytucji wybranej przez pracodawcę decyduje sam pracownik, gdyż ustawodawca wprowadził pewną dowolność w naliczaniu i potrącaniu tej składki. Zależy to tylko i wyłącznie od woli pracownika.

³⁵ Składki ZUS – Archiwum – Wartości historyczne składek ZUS od 1999 roku (pox.pl) stan na dzień 26.02.2023.

³⁶ Archiwum skali podatkowej PIT – PIT.pl stan na 26 marca 2023 r.

³⁷ Ustawa z 4 października 2018 r. o Pracowniczych Planach Kapitałowych (Dz.U. 2018 r. poz. 2215).

Rys. 1. Struktura klina podatkowego pracownika i pracodawcy w latach 1989-1998

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 1.

Analizie poddano strukturę kosztów obejmujących minimalne wynagrodzenie jako podstawę naliczenia całkowitych kosztów pracy w latach 1989-2022. Na koszty pracy składają się następujące obowiązkowe elementy, będące pochodną minimalnego wynagrodzenia:

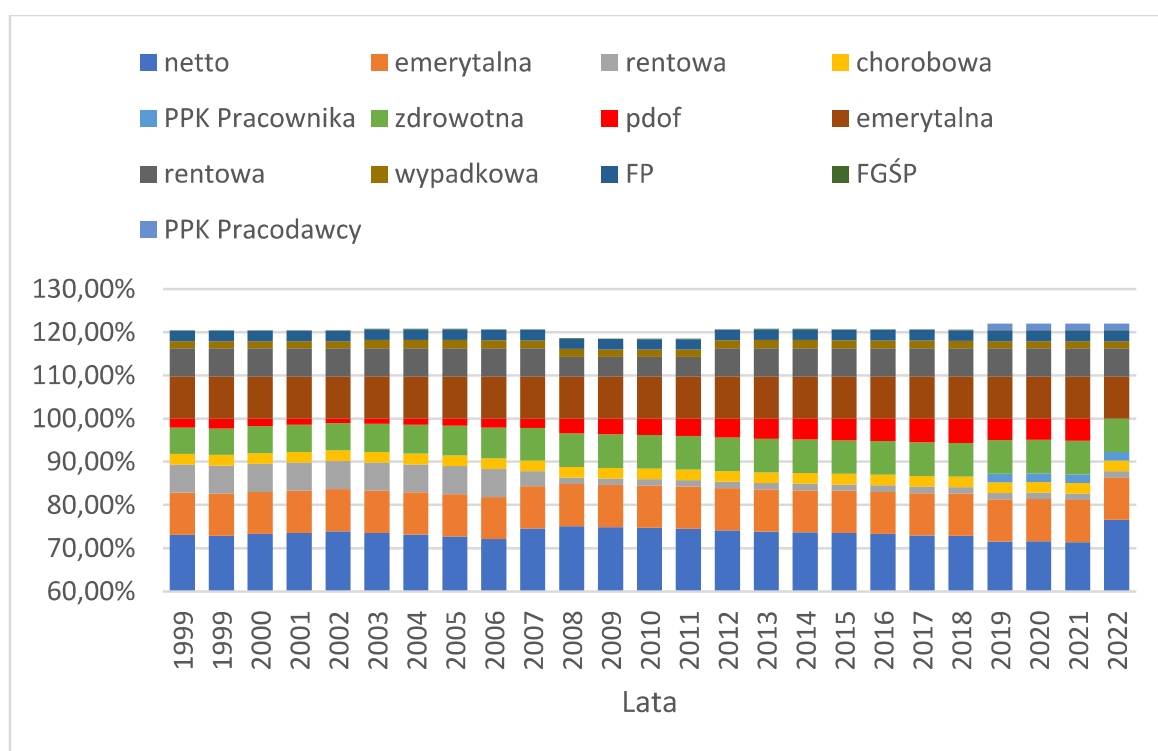
- a) po stronie pracownika – składka emerytalna, składka rentowa, składka chorobowa, składka zdrowotna, składka PPK oraz zaliczka na podatek dochodowy,
- b) po stronie pracodawcy składka emerytalna, składka rentowa, składka wypadkowa, składka na Fundusz Pracy, składka Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz składka PPK pracodawcy.

W 1992 roku, od kiedy wprowadzono ustawę o podatku dochodowym od osób fizycznych, związane indywidualne zobowiązanie podatkowe z wynagrodzeniem. Z wynagrodzenia zaczęto potrącać zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych. Pierwsza ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych wprowadzała koszty uzyskania przychodów³⁸ oraz skalę podatkową i kwotę

³⁸ Art. 22 ust. 2 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 1991 r. nr 80 poz. 350).

wolną od podatku³⁹, które uwzględnia się przy wyliczaniu zaliczki na podatek dochodowy. Na rysunku 1 wartości liczbowe dotyczące 1992 rok przedstawiono trzy razy, gdyż tak często zmieniano wysokość płacy minimalnej, z uwagi na rosnącą inflację.

W roku następnym zmodyfikowano zapis ustawy dotyczący kosztów uzyskania przychodu. Zmieniono roczne koszty uzyskania przychodów na koszty rozliczane w skali miesiąca. Zmiany objęły też skalę podatkową: z 20% w 1992 roku po 21% w latach 1994-1996, by powrócić do poziomu 20% w roku 1997 i przez następne 11 lat ustalić się na poziomie 19%.

Rys. 2. Struktura klina podatkowego pracownika i pracodawcy w latach 1999-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli.

Istotna zmiana kosztów pracy nastąpiła w 1999 roku, kiedy to w życie wprowadzono ustawę o systemie ubezpieczeń społecznych. Klin podatkowy, poza zaliczką na podatek dochodowy, objął składki na ubezpieczenia społeczne, potrącane z wynagrodzenia brutto pracownika (składka emerytalna 9,76%, rentowa 6,5% i chorobowa 2,45%) oraz dodatkowe obciążenia po stronie pracodawcy

³⁹ Art. 27 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 1991 r. nr 80 poz. 350).

ściśle związane z wynagrodzeniem pracownika – składki społeczne: składka emerytalna 9,76%, rentowa 6,5%, wypadkowa 1,62%⁴⁰, Fundusz Pracy 2,45% i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych 0,10%. W 1999 roku, na podstawie art. 110 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, minimalne wynagrodzenie brutto pracownika wzrosło o składki społeczne (dokonano tzw. ubruttowienia wynagrodzenia), co wyraźnie widać na rysunku 2.

Od 2000 roku wprowadzano kolejną zmianę, mającą wpływ na sposób wyliczania wynagrodzenia netto pracownika. Początkowo zwiększono udział składki zdrowotnej z 7,5% do 7,75%, co nie miało wpływu na wysokość wynagrodzenia netto, z uwagi na pokrywanie w całości składki zdrowotnej z zaliczki na podatek dochodowy. W 2003 r. wprowadzono kolejną zmianę, polegającą na podnoszeniu w sposób ciągły corocznie o 0,25% składki zdrowotnej do poziomu 9% w 2007 roku i na dzieleniu sposobu finansowania tej składki pomiędzy budżet państwa (poprzez finansowanie składki zdrowotnej z zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych w wysokości 7,75%) i pracownika (z przychodu pracownika z poziomu 0,25% w 2003 roku do poziomu 1,25% w 2007 roku). Dodatkowo, w 2007 roku, ustawodawca zmienił wysokość składki rentowej z 13% (pracownik 6,5% i pracodawca 6,5%) na 10% (pracownik 3,5% i pracodawca 6,5%) i w latach 2008-2011 na 6% (pracownik 1,5% i pracodawca 4,5%), by ostatecznie od 2012 roku ustalić składkę rentową na poziomie 8% (pracownik 1,5% i pracodawca 6,5%). Wszystkie te zmiany, stosunkowo niewielkie procentowo, miały wpływ na niewielkie zmiany wielkości klina podatkowego w Polsce.

W 2008 roku ostatni raz koszty uzyskania przychodu i kwota wolna od podatku, stanowiły w skali roku 3% i około 1,3% pierwszego progu podatkowego. Od 2009 roku do 30 września 2019 roku koszty uzyskania przychodu były określone kwotowo i dla osób zamieszkujących w miejscowości, w której znajdował się zakład pracy, były ustalone w kwocie 111,25 zł. Kwota wolna od podatku również była ustalona kwotowo i wynosiła 3089,00 zł rocznie, co pomnożone przez procent podatku (18%) i podzielone na 12 miesięcy dawało stałą kwotę 46,33 zł miesięcznie. Z czasem wzrost inflacji doprowadził do tego, że koszty uzyskania przychodu, wraz z kwotą wolną od podatku, przestały stanowić istotny składnik wpływający na wysokość zaliczki na podatek dochodowy.

⁴⁰ Składka wypadkowa jest określana przedziałem wartości i określana jest dla każdego rodzaju działalności oddzielnie. Dla celów obliczeniowych w całym artykule przyjęto wartość średnią składki wypadkowej.

W trakcie 2019 roku, w czwartym kwartale, ustawodawca zdecydował o zmianie wartości kosztów uzyskania przychodu⁴¹. Jest ona ponad dwa razy wyższa niż dotychczas i kształtuje się w wysokości 250,00 zł miesięcznie dla osób świadczących pracę i zamieszkujących w tej samej miejscowości, w której świadczy pracę. Jednocześnie ustawodawca obniżył o 1 punkt procentowy zaliczkę na podatek dochodowy w pierwszym przedziale skali podatkowej.

Do istotnych zmian w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych doszło, z inicjatywy ustawodawcy, z początkiem 2022 roku. W życie weszła ustawa „Polski Ład”⁴², która z punktu widzenia pracownika otrzymującego minimalne wynagrodzenie, wprowadziła zmiany polegające na podwyższeniu kwoty wolnej od podatku do wysokości 30.000,00 zł rocznie i wyłączeniu składki zdrowotnej z częściowego finansowania z zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych. Od 2022 roku składka zdrowotna jest w całości finansowana z przychodu pracownika, gdyż z ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych został wykreślony art. 27b⁴³, mówiący o częściowym finansowaniu składki zdrowotnej z zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych. Od tego czasu miesięczna kwota wolna od podatku wynosiła 425,00 zł. W połowie 2022 roku dokonano kolejnych zmian w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych ze skutkiem podatkowym od początku 2022 roku. Znacznie obniżono stawkę podatku w pierwszym przedziale skali podatkowej do 12%, co przełożyło się na obniżenie miesięcznej kwoty wolnej od podatku do 300,00 zł. Obecnie wpływa to znacząco na strukturę kosztów zatrudnienia pracownika. Przy minimalnym wynagrodzeniu, pracownik nie ma możliwości wykorzystania całej kwoty wolnej od podatku, w związku z tym w strukturze kosztów zatrudnienia nie pokazano pozycji „zaliczka na podatek dochodowy”, a składka zdrowotna jest w całości finansowana z wynagrodzenia pracownika. Jednak pracownik otrzymuje wyższe wynagrodzenie netto w stosunku do 2021 roku. W wartościach względnych pracownik zyskał 5,14%. Odczuwalna zmiana w portfelach pracowników spowodowała brak możliwości skorzystania z ulg podatkowych, poza ulgą z tytułu wychowywania dzieci, przewidzianych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych.

⁴¹ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1835).

⁴² Ustawa z 16 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1128 ze zmianami).

⁴³ Ustawa z 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw art. 1 ust. 48 str. 28 (Dz.U. z dnia 23 listopada 2021 r. poz. 2105).

4. Podsumowanie

Celem artykułu było określenie czynników wpływających na wysokość wynagrodzenia netto oraz ustalenie wpływu zmian ustawowych na wysokość wynagrodzenia minimalnego netto w Polsce w latach 1989-2022. W wyniku przeprowadzonych badań zauważono, że w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia dokonały się istotne zmiany w sposobie wyliczania wynagrodzenia netto pracownika, polegające na:

- wprowadzeniu od 1992 roku ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, co związało zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych z przychodami konkretnego podatnika;
- zwolnieniu pracodawcy z obowiązku płacenia podatków od całości wynagrodzeń, jednak nałożono obowiązek opodatkowania przychodów pracowników;
- nałożeniu na pracownika obowiązku corocznego rozliczania się ze swoich przychodów z państwem, w postaci obowiązku składania corocznych zeznań podatkowych;
- wprowadzeniu w 1999 roku ustawy dotyczącej zmian systemu emerytalnego, co wiązało się z obowiązkiem rejestrowania pracowników i członków rodzin, prawidłowego naliczania i odprowadzania składek oraz comiesięcznego raportowania ich do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
- wprowadzeniu zmiany w systemie finansowania opieki zdrowotnej obywateli;
- zwolnieniu z pracodawcy z obowiązku comiesięcznego odprowadzania składek naliczanych od całości funduszu płac, a jego obciążenie podzielono pomiędzy pracownika i pracodawcę. Zmiana ta, z punktu widzenia pracownika, była neutralna, gdyż pracodawca w ramach ubruttowienia zwiększył pracownikowi wynagrodzenie o składki nałożone na pracownika przez ustawodawcę.

Zmiany wprowadzone po 1992 roku miały na celu zwiększenie kontroli nad równością podatników względem prawa oraz bardziej sprawiedliwym zaopatrzeniem osób w wieku emerytalnym w środki do życia. Analizując strukturę kosztów zatrudnienia pracownika można zauważyć, że najwięcej wynagrodzenia netto w wartościach względnych otrzymywała osoba zatrudniona w 1992 roku (wysokość wynagrodzenia netto to 94,91% wynagrodzenia brutto), a od wprowadzenia ustaw: emerytalnej i zdrowotnej w 1999 roku najwięcej wynagrodzenia netto otrzymał pracownik w 2022 roku (wysokość wynagrodzenia netto to 76,52% wynagrodzenia brutto), najmniej zaś w 2021 roku (wysokość wynagrodzenia netto to 71,38% wynagrodzenia brutto). Pracodawca największe koszty zatrudnienia pracownika, poza wynagrodzeniem brutto, ponosił od 2019 roku (dopłacał do wynagrodzenia brutto 21,98%), najniższe koszty zatrudnienia pracownika zaś, poza wynagrodzeniem brutto, ponosił w latach 2010-2011, gdzie dodatkowe obciążenie pracodawcy, poza wynagrodzeniem brutto pracownika, wynosiło 18,48%.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

Szłęczak-Matusiewicz J., *Cele reformy opodatkowania dochodów osobistych*. Studia Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, (2008)1(14).

Rodzinka J., Hady J., Hospod E., *Przyczyny wprowadzenia reformy systemu emerytalnego w Polsce*, 2007 Kwartalnik, e-Finanse nr 3: 1-7.

Akty prawne

Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93 z późniejszymi zmianami art. 750).

Ustawa z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. 1974 nr 24 poz. 141 z późniejszymi zmianami).

Ustawa z 31 stycznia 1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. rok 1980 r. nr 4 poz. 8).

Ustawa z 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych (Dz.U. 1980 r. nr 27 poz. 111).

Ustawa z 26 marca 1982 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. 1982 r. nr 11 poz. 83).

Ustawa z 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz.U. 1982 r. nr 11 poz. 84).

Ustawa z 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. z 1985 r. nr 22, poz. 98).

Ustawa z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 1987 r. nr 21 poz. 123).

Ustawa z 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. 1988 r. nr 41 poz. 324).

Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity Dz.U. 2022 poz. 2647 z późniejszymi zmianami).

Ustawa z 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz.U. 1997 r. nr 28 poz. 152 i 153).

Ustawa z 22 sierpnia 1997 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz.U. 1997 r. nr 139 poz. 932 z późniejszymi zmianami).

Ustawa z 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz.U. 1997 r. nr 139 poz. 934 z późniejszymi zmianami).

Ustawa z 18 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. 1998 r. nr 117 poz. 756).

Ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 1998 nr 137 poz. 887 art. 16 i 22 z późniejszymi zmianami).

Ustawa z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 1998 r. nr 162 poz. 1118).

Ustawa z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. 2002 nr 200 poz. 1679 z późniejszymi zmianami).

Ustawa z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2004 r. nr 210 poz. 2135 z późniejszymi zmianami).

Ustawa z 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz.U. 2015 r. poz. 1240 z późniejszymi zmianami).

Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o Pracowniczych Planach Kapitałowych (Dz.U. 2018 r. poz. 2215).

Ustawa z 4 października 2018 r. o Pracowniczych Planach Kapitałowych (Dz.U. 2018 r. poz. 2215).

Ustawa z 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw art. 1 ust. 48 str. 28 (Dz.U. z dnia 23 listopada 2021 poz. 2105).

Ustawa z 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw art. 1 ust. 48 str. 28 (Dz.U. 2021 r. poz. 2105).

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019 r. poz. 1835).

Uchwała Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 19 listopada 1987 r. w sprawie powołania Rzecznika Praw Obywatelskich (Monitor Polski z 1987 r. nr 34 poz. 293).

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 14 grudnia 1998 r. w sprawie sposobu przeliczania przychodu w związku z wprowadzeniem obowiązku opłacania składki na ubezpieczenia społeczne przez ubezpieczonych (Dz.U. 1998 r. nr 153 poz. 1006).

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników (Dz.U. 2000 nr 121 poz. 1308).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2022 r. dotyczące minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2023 r. (Dz.U. 2022 poz. 1952).

Inne

Archiwum skali podatkowej PIT – PIT.pl stan na dzień 26 marca 2023 r.

Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Rynek pracy / Bezrobocie rejestrowane / Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 1990-2022 (<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1991-2022,4,4.html>) stan na 5 lutego 2023 r.

Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Ceny. Handel / Wskaźniki cen / Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (pot. inflacja) / Roczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych od 1950 roku (<https://stst.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja/roczne-wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych/>) stan z dnia 5 lutego 2023 r.

Składki ZUS – Archiwum – Wartości historyczne składek ZUS od 1999 roku (pox.pl) stan na dzień 26.02.2023.